

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 9^{ΗΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ 1948

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ἡ Ἀκαδημία ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ἀστρονομικῆς Ἐνώσεως εἰς τὸ συν-ερχόμενον τῇ 11ῃ Αὐγούστου ἐ.ἔ. ἐν Ζυρίχῃ Διεθνὲς Ἀστρονομικὸν Συνέδριον.

ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ

Ἀποφασίζεται ἡ ἀποδοχὴ τῆς κληρονομίας τοῦ Βασιλείου Κοντοδήμου εἰς τὸ κληρονομικὸν μερίδιον τοῦ παραιτηθέντος ἐγκαταστάτου κληρονόμου Παναγῆ Ἀντ. Γιαννουλάτου μὲ τὸ ἐκ τοῦ νόμου 2039 ἔξυπακουόμενον εὐεργέτημα τῆς ἀπογραφῆς.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΦΑΚΕΛΟΥ

Γίνεται δεκτὴ ἡ κατάθεσις ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἀκαδημίας ἐσφραγισμένου φακέλου φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν: Ὁ δίσκος τῆς Φαιστοῦ, ὑποβληθέντος ὑπὸ κ. Κ. Δ. Κτιστοπούλου.

ΕΙΔΙΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Κωλυόμενου τοῦ κ. Ἀν. Ὁρλάνδου, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καταθέτων τὸ πρό τινος ἐκδοθὲν δίτομον ἔργον τοῦ κ. Φ. Κουκουλέ: «Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμός», ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Ἀν. Ὁρλάνδου. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἐκφέρων καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην λέγει ὅτι τὸ ἔργον τοῦ κ. Φ. Κουκουλέ εἶναι ἀξιολογώτατον, πρὸς δὲ τούτοις, ὡς καὶ σπουδαιότερον, εἶναι τὸ πρῶτον συστηματικὸν ἔργον περὶ τῶν θεμάτων τούτων τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν ἐν τῇ διεθνεῖ βιβλιογραφίᾳ.

Οἱ κ. Ν. Ἐξαρχόπουλος καὶ Ν. Βέης ἐξαίρουσι τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου καὶ ἐπαινοῦσι τὸν συγγραφέα. Ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Ἀν. Ὁρλάνδου ἔχει οὕτω:

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ἔργου τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Φαίδωνος Κουκουλέ, τοῦ ἐπιγραφομένου «Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμός».

Ὁ κ. Κουκουλῆς ἀπὸ μακροῦ ἀσχολούμενος περὶ τὴν μελέτην τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Βυζαντινῶν, ἔχει δημοσιεύσει ἀρκετὰς ἤδη μελέτας, διὰ τῶν ὁποίων ἔχει προαγάγει τὸν κλάδον τοῦτον τῆς βυζαντινολογίας, τοῦ ὁποίου, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶναι ὁ εἰσηγητὴς παρ' ἡμῖν.

Τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον παρουσιάζω σήμερον, εἶναι ἀρχὴ σειρᾶς τόμων εἰς τοὺς ὁποίους ὁ συγγραφεὺς μέλλει νὰ πραγματευθῇ κεφάλαια ἀναγόμενα εἰς τὸν βίον καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν βυζαντινῶν προγόνων μας.

Τὰ ἐν τῷ παρόντι τόμῳ περιλαμβανόμενα κεφάλαια ἀνάγονται εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὰ παιγνίδια τῶν βυζαντινοπαίδων, τὰ παιγνίδια τῶν ἀνδρῶν, τὰ βυζαντινὰ ἔσματα, τὰς βυζαντινὰς παροιμίας καὶ τὰ αἰνίγματα, τὰ σχήματα τὰ ὁποῖα ἔκαμνον οἱ Βυζαντινοὶ καὶ τέλος τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας αὐτῶν.

Πολλὰ τῶν κεφαλαίων τούτων εἶναι πλήρεις μονογραφίαι ἀποτελοῦσαι εὐπρόσδεκτον συμβολήν. Ἀρκοῦμαι, πλὴν ἄλλων, ν' ἀναφέρω τὸ περὶ σχολείων κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον εἶναι λίαν χρήσιμον διὰ πάντα ἐκπαιδευτικόν, ὡς καὶ τὸ περὶ προλήψεων ἐν οἷς παρέχεται πλούσιον καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον ὕλικόν.

Τὰς ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ μελέτας τοῦ συγγραφέως διακρίνει βαθεῖα γνῶσις τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἀμέσως ἀντλεῖ τὰς πληροφορίας του. Καὶ εἶναι αἱ πηγαὶ αὗται πλουσιώταται, μὴ χρησιμοποιεθῆσαι μέχρι σήμερον συστηματικῶς καὶ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα, ἐννοῶ τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα, τὰ ἔργα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἱστορικοὺς καὶ χρονογράφους, τὰ λαϊκὰ βιβλία, τοὺς πατέρους, τοὺς μεσαιωνικοὺς ὄνειροκρίτας, τοὺς ἀστρολογικοὺς κώδικας, τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, τοὺς νόμους, τὰ βυζαντινὰ ποιήματα καὶ μυθιστορήματα κ.τ.λ.

Διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Κουκουλῆ συνδέεται ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος μετὰ τὸν Νεοελληνικόν, οὗτινος τελευταίου πολλὰ τῶν ἐκφάνσεων ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχουν βυζαντινὴν τὴν ἀρχήν.

Καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς δ' ἀπόψεως τὸ ἔργον εἶναι ἀξιόλογον δεικνύον τὴν ἀδιάσπαστον ἐνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἐξ ἧς δύναται νὰ ἐξαχθῶσι χρήσιμα ἱστορικὰ συμπεράσματα.

Καὶ εἰς τὴν λύσιν ἐθνολογικῶν ζητημάτων βοηθεῖ ἐπίσης ἡ μελέτη τοῦ ἔργου.

Τὸ βιβλίον τοῦ ὁποίου προτάσσεται πλουσία βιβλιογραφία, καὶ τὸ ὁποῖον δεικνύει ποίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ νεοελληνικοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ ἡ μελέτη τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου καὶ ἀντιστρόφως, τὸ βιβλίον, λέγω, διακρίνει σαφήνεια περὶ τὴν διατύπωσιν καὶ τιμᾷ οὐ μόνον τὸν συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην.

Ἔχω τὴν πεποιθήσιν ὅτι θ' ἀναγνωσθῇ ἀπλήστως ὑπὸ τε ἡμετέρων καὶ ξένων

ἐπιστημόνων ἐνδιαφερομένων διὰ τὸ Βυζάντιον, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς, ἐκ παρεξηγήσεως, πολλοὶ μέχρι σήμερον ὑπετίμησαν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. — Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, ὑπὸ Θεοφίλου Βορέα¹.

Β'

Ἐν τῇ προηγουμένη ἀνακοινώσει ἐσπουδάσαμεν νὰ δείξωμεν ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι πᾶσαι ὑπετυπώθησαν αἱ καὶ νῦν ἔτι κυκλοῦμεναι θεωρίαι περὶ ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, ἀνεπτύχθησαν δὲ καὶ οἱ σπουδαιότατοι τῶν λόγων, οἵτινες φέρονται ὑπὲρ ἐκάστης τῶν θεωριῶν τούτων.

Τῶν Ἀτομικῶν τὰ διδάγματα, οἵτινες ἐκήρυξαν ὅτι πανταχοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπικρατεῖ ἡ ἀνάγκη, ἐγένοντο ἐν Ἑλλάδι μάλιστα ἀφετηρία τῆς θεωρίας, καθ' ἣν καὶ ἐν τῇ βουλήσει ἰσχύει ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος, καὶ δὴ ὅπως καὶ ἐν τῇ φύσει. Καίτοι ἡ θεωρία αὕτη παρ' οὐδενὶ τῶν Ἑλλήνων φαίνεται αὐστηρῶς διεξηγημένη.

Τῆς ἀφελεστέρας δὲ συνειδήσεως μόνης δημιουργημὰ ὑπῆρξε καὶ ἡ θεωρία τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας, ἥτις πρεσβεύει ὅτι ἡ βούλησις ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ μορφῇ εἶναι ἀπολύτως ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ ἐξωτερικῶν αἰτίων καὶ ἐσωτερικῶν παρορμήσεων, ἐνεργεῖ δὲ κατὰ ἰδίους νόμους καὶ εἶναι αἰτία ἑαυτῆς.

Τῆς δὲ νηφαλιωτέρας διανοήσεως τῶν Ἑλλήνων, τῆς ὀρμωμένης ἀπὸ ἀκριβεστέρας παρατηρήσεως καὶ ἐξετάσεως τῶν πραγμάτων, πόρισμα εἶναι ἡ μεσεύουσα καὶ μετριοτέρα θεωρία, καθ' ἣν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς βουλήσεως μετὰ τῶν παρακινούντων αἰτίων συνεργεῖ καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ προσωπικότης, τὸ ἐγώ, οὐ στοιχεῖον κυριώτατον εἶναι ὁ λόγος.

Ἄλλ' ὅχι μόνον τὰς εἰρημένας περὶ τῆς βουλήσεως θεωρίας εἰσήγαγον εἰς τὴν ἐπιστήμην οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν παράδοξον ὑπόθεσιν, καθ' ἣν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φυσικῷ κόσμῳ δὲν ἰσχύει αὐστηρῶς ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος καὶ τῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἐν αὐτῷ αὐτονομία καὶ αὐτοτέλεια, ἐλευθερία τις ἐνεργείας. Λέγω τὴν ὑπόθεσιν, ἣν κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους ὑπετύπωσεν ὁ Γερμανὸς φυσικὸς Heisenberg.

Καὶ ἀνεπήδησεν ἡ ὑπόθεσις αὕτη παρ' Ἑλλήσιν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἀτόμων, ὡς εἶχεν αὐτὰ συλλάβει ἡ ἑλληνικὴ διάνοια, ὅπως καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀνέκυψεν ἡ ὑπόθεσις τῶν περὶ τὸν Heisenberg ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ἐλαχίστων μονάδων,

* THÉOPHILE BORÉAS, *Le problème du libre arbitre dans la Grèce ancienne.*